

De ce ar trebui să-l citească misoginii pe Michel Houellebecq

Uneori avem nevoie să ne complacem în disperare

Kathleen Stock

Când eram mai tânără și treceam printr-o despărțire deosebit de nefericită sau alta, îmi ușuram sentimentele tumultuoase revăzând *The World At War* la televizor. Uneori e bine să ai confirmarea că lucrurile sunt într-adevăr atât de rele pe cât par. Romanul revoluționar al lui Michel Houellebecq, *Atomizat*, publicat în urmă cu 25 de ani, a oferit un serviciu la fel de catalizator pentru o generație de bărbați nemulțumiți.

Intitulată inițial **Les Particules Élémentaires**, prima apariție a cărții a stârnit o adevărată frenezie pe scena literară franceză, vânzând mii de exemplare, stârnind numeroase articole de opinie și determinându-l pe proprietarul unui premiu literar acordat cărții să își retragă sprijinul. Editorii internaționali au mirosit un succes produs de un scandal transferabil. Designerul traducerii din Marea Britanie a pus pe copertă o nimfeta scheletică, cu fața obraznică la cameră, îmbrăcată doar în chiloți.

Implicația pentru cititor era că achiziționa o combinație de sex fierbinte și hipsterism galic cool în formă literară. Nicio glumă mai mare nu a fost jucată vreodată bărbatului britanic care cumpără romane. De fapt, *Atomizat* prezintă un pustiu sexual plin de nevrotici, narcisiști și ratați malformați. Și, la fel ca și autorul său care poartă hanorac, niciun personaj din carte nu posedă vreun fel de sânge rece.

Atomizat este povestea a doi frați vitregi, Michel și Bruno. Michel este un raționalist robotizat, incapabil prin constituție să formeze relații umane semnificative. În viața sa profesională de biolog, el caută o modalitate de a elimina mizeria concupiscentei din condiția umană. Bruno, pe de altă parte, este un obsedat sexual monomaniacal, care caută fără încetare prin bordeluri, orgii și colonii naturiste un grad de sațietate pe care nu-l găsește niciodată.

Pentru Bruno, există doar două tipuri de femei: cele seducătoare și indisponibile, care îl fac să se simtă inadecvat și chinuit, sau cele pe care le poate avea, care îl fac să se simtă plictisit și detașat. Pentru ambii frați, momentele de iubire tandră și compasiune din partea femeilor sunt trecătoare, iar fiecare dintre ei este inadapdat din punct de vedere psihologic pentru a le primi. Cauza imediată a tuturor acestor lucruri este monstruoasa lor mamă hippy care - "crezând că maternitatea este ceva ce orice femeie ar trebui să experimenteze" - decide să păstreze subprodusele umane accidentale ale încercărilor ei, dar lasă îngrijirea lor în seama altor nepotriviți. Între timp, cauza subtilă este căderea civilizației occidentale.

Cartea este plină de relații parentale eșuate, căsătorii eșuate și erecții eșuate. Oamenii sunt animale cărora natura le-a jucat o festă crudă, oferindu-le pofte maleabile din punct

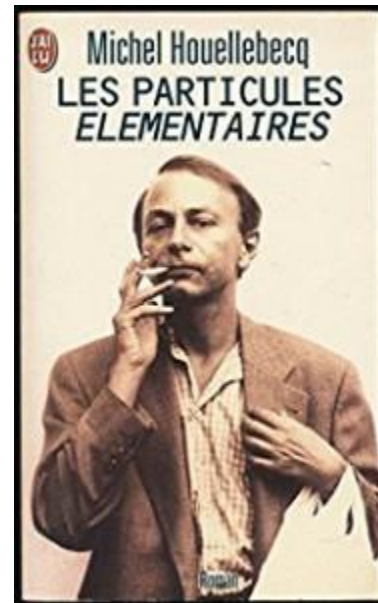
de vedere social, care îi chinuie la nesfârșit și pe care capitalismul le exploatează. Suferința este peste tot și, în absența cadrului iudeo-creștin, nu are niciun sens. Moartea este temută în mod patologic. Promiscuitatea sexuală este singura modalitate permisă care le-a mai rămas bărbaților de a se angaja într-o competiție cu semenii, dar premiile sunt în cele din urmă teribile. Tinerele femei depresive obțin un capital social fragil din faptul că se comportă ca niște obiecte sexuale. Corpurile feminine îmbătrânite nu mai au literalmente niciun rost, iar proprietarii lor știu acest lucru.

De la publicarea cărții, în 1998, modelele de evaluare critică au avut destul timp să se așeze. Și multe dintre acestea au avut tendința de a o trata, împreună cu opera mai amplă în care se încadrează, ca și cum ar conține un mesaj politic serios sau ca și cum ar avea ceva de învățat de la cititori.

Este de înțeles că gânditorii conservatori și "post-liberali" se raportează adesea cu entuziasm la universul Houellebecquian ca la unul care testează valorile liberale de după 1968 până la distrugerea completă. În această lectură, Houellebecq demonstrează, în primul rând, dezavantajele îngrozitoare ale intruziunii pieței capitaliste în domeniul reproducerii sexuale. Este cu siguranță adevărat că unele pasaje - care descriu apariția avortului și a pilulei, ascensiunea individualismului și prăbușirea familiei în fața prădătorilor pieței - ar fi putut ieși direct din pixul unui polemist post-liberal (cel puțin, dacă ar fi fost un pic beat).

Dar totuși, Houellebecq nu face prozelitism pentru o întoarcere la valorile trecutului. El nu vrea să ne întoarcem la o epocă anterioară lapsusului - în parte pentru că el crede că oricum este prea târziu, dar și pentru că totul sună absolut groaznic. În "Atomizat", el ironizează alternativa:

"Ești în armonie cu natura, ai mult aer curat și câteva câmpuri de arat (al căror număr și dimensiune sunt strict stabilite prin principiul ereditar). Din când în când omori un mistreț; te culci ocazional, de cele mai multe ori cu soția ta, al cărei rol este de a da naștere la copii; acești copii cresc și își ocupă locul în același ecosistem. În cele din urmă, prinzi ceva grav și ești istorie."

Măsura în care Houellebecq este implicat personal în societatea hiper-liberalizată pe care o descrie în romanele sale a fost ilustrată recent prin dezvăluirea faptului că a participat din greșeală la un film porno olandez (scuza sa declarată fiind că era "deprimat în momentul semnării acordului și că băuse câteva pahare de vin"). Această versiune a lui Houellebecq nu este un reacționar conservator auster, ci mai degrabă o figură de Mr Bean cu ochi triști și impulsuri - care importună la beție interviuatoarele, face altaruri publice extravagante pentru câțelul său mort și joacă în rolul său într-un film comic despre propria sa răpire fictivă. Liberalismul, ca și dragostea, ne face pe toți proști în cele din urmă.

Chiar și așa, este clar că există ceva corect în abordarea critică conservatoare. Răspunsurile progresiste la Houellebecq sunt mult mai puțin convingătoare. Cele mai previzibile dintre acestea ar diminua opera pur și simplu pe motiv că nu se distanțează suficient de misoginismul, homofobia și islamofobia pe care le reprezintă adesea. Din acest punct de vedere, cititorul poate totuși să învețe ceva din Atomizat, dar numai ca o poveste de avertizare - arătându-ne originile și perspectivele mentalității incel, de exemplu, atât de învrăjbită. În aceeași ordine de idei, ni se spune că operele ulterioare ale lui Houellebecq acționează ca profilactice împotriva populismului de dreapta și a islamofobiei, deoarece înțeleg aceste lucruri din interior, fiind astfel utile pentru liberalul de stânga care dorește să știe cum gândește inamicul său.

Într-adevăr, "Atomizat" este adesea misogin, deși de cele mai multe ori pare să provină dintr-o mizantropie mai generală decât dintr-o animozitate special țintită împotriva femeilor. În orice caz, cu o mamă atât de otrăvitoare precum cea a lui Houellebecq - pe care se bazează vag personajul din Atomizat - cu siguranță că bărbatul ar trebui să fie lăsat puțin în pace.

În 2008, la vârsta de 83 de ani, a acordat un interviu plin de dezinhibiție, în care și-a descris fiul ca fiind un "ticălos rău și prost", "un mincinos, un impostor, un parazit" și "un petit arriviste gata să facă absolut orice pentru bani și faimă". (De asemenea, a oferit viitorilor biografi un epigraf care rezumă laconic întreaga producție a lui Houellebecq: "Ce e toată chestia asta cu un chimist bătrân care se întreabă dacă secretara lui se masturbează?")

O abordare mai caritabilă - de fapt, destul de hilar de optimistă - venită tot din partea criticilor progresiști a fost aceea de a încerca

să-l recupereze pe Houellebecq ca aliat nerecunoscut până acum al cauzelor liberale de stânga. De exemplu, s-a speculat că, de fapt, el oferă o critică utilă a masculinității hegemonice sau chiar o heterosexualitate pur și simplu "queering". Oricât de emoționantă ar fi dorința academicianului de a reconcilia cerințele celor doi stăpâni permanenți ai săi - dragostea pentru transgresiunea nervoasă și dorința de a scrie doar ceea ce ar putea aproba un cititor de la Guardian - această strategie este sortită eșecului. Același scriitor care descrie o comună dedicată dezvoltării personale ca fiind plină de "bătrâni de stânga deranjați care probabil că erau cu toții seropozitivi" nu este un prieten secret al lui Judith Butler.

Există întotdeauna lucruri de învățat de la un romancier atât de multifățetat ca acesta, indiferent dacă intenționează sau nu să te învețe ceva. Cu toate acestea, prefer să tratez o carte ca "Atomizat" nu (doar) ca pe un filon bogat de informații care trebuie exploatate despre zeitgeist, ci mai degrabă ca pe o stare de spirit învăluitoare. Și, Doamne, această stare de spirit este sumbră.

Houellebecq te invită să te tăvălești în disperare în fața stării societății; să te scufunzi în adâncuri fără nicio speranță de aer. El se înscrie în tradiția marilor scriitori pesimiști: Beckett, Baudelaire, Sartre. Poate că are un diagnostic pentru maladia socială, dar nu există aici nici un indiciu de leac. Tot ce poți face este să înfrunți întunericul, să râzi din când în când de absurditatea lucrurilor și să te distragi făcând sex îngrozitor cu oameni care te revoltă vag.

Unii cenzeni se tem că incels ar putea să-l citească pe Houellebecq, dar eu tind să cred că el este exact ceea ce ar trebui să citească incels. Pentru că atunci când suspectezi că viața ta este lipsită de orice perspectivă de succes, sexual sau de altă natură, poate fi

liniștitor să citești o carte care îți confirmă experiența. Așa cum Schopenhauer - un alt pesimist cu o relație teribilă cu mama sa și o inspirație declarată pentru Houellebecq - a scris odată: "Viața este o afacere care nu acoperă costurile". Pentru acei bărbați care au constatat că revoluția sexuală nu le-a acoperit costurile, citirea Atomizat trebuie să vină ca un balsam relativ inofensiv pentru mintea angoasată.

Termenul "fără speranță" acoperă două posibile stări emoționale: una în care speranțele specifice mor brusc, spre marea ta dezamăgire, sau una în care nu ai mai experimentat nimic atât de proactiv ca speranță de multă vreme. Prima implică agitație mentală; cea de-a doua poate avea o senzație sumbră de liniște și liniștire. Așa cum un alt mare filozof, Michael Frayn, îl face pe personajul său de director de școală să spună în filmul Clockwise: "Nu e vorba de disperare, Laura. Eu pot suporta disperarea. Speranța este cea pe care nu o pot suporta". Scriitori pesimiști precum Houellebecq ne pot duce în acest al doilea loc. În funcție de cât de zbuciumat te-ai simțit inițial, călătoria poate părea uneori ca o vacanță.

Dar există o altă funcție mai pozitivă pe care o îndeplinesc și scrierile pesimiste. În viața obișnuită, este ușor să confunzi o stare de spirit temporară cu o realitate despre lume și invers. Sentimentele de deznădejde tind să se așeze ca praful pe peisajele sociale, părând că au trăit acolo dintotdeauna și infuzând prezentul și viitorul cu greutate și tristețe. Încercarea de a evita această impresie prin negarea ei sau prin distragerea atenției nu o face neapărat să dispară.

În acest moment, există o mulțime de previziuni în aer și se pare că acestea se impun. Dar, uneori, cu disperarea, trebuie să cobori pentru a urca. Uneori, ca într-o meditație budistă asupra morții, trebuie să

îți locuiești imaginativ viziunea mizerabilă la maximum, fără abatere. Pentru mine, asta este în primul rând ceea ce face Atomizat. Te confruntă cu cea mai pură sinteză a unei viziuni disperate asupra societății liberale și te face să trăiești acolo pentru o vreme, bându-te în ea. Și, după un timp, sentimentele de disperare încep să-și piardă din putere și începi să realizezi că, până la urmă, disperarea este doar o stare de spirit. Nu e vorba de lume, ci de tine.

Traducere AG

Via Max Tzinman

[https://unherd.com/2023/08/why-incels-should-read-michel-houellebecq/?tl_inbound=1&tl_groups\[0\]=18743&tl_period_type=3](https://unherd.com/2023/08/why-incels-should-read-michel-houellebecq/?tl_inbound=1&tl_groups[0]=18743&tl_period_type=3)